

Pedagogisch Werkplan

DeMorgenster

herzien 16-10-2019

Vanuit gedeelde zorg
en wederzijds vertrouwen
met ritme en rust
ingelukenwarmte
de ander laten zijn,
laten groeien,
laten worden.

Inhoudsopgave

Geschiedenis van de Morgenster	4
Visie en omgang met kinderen	4
Visie Morgenster	4
Cultuur van de Morgenster	5
Ritme en Rituelen	5
Hoofdstuk 1 Hoe ziet de morgenster eruit	6
1.1 <i>De 3 groepen</i>	6
1.1.1 Babygroep de Sterrengroep.....	6
1.1.2 Zonnegroep.....	6
1.1.3 Maangroep.....	7
Beroepskracht- kind ratio.....	7
1.2 Verlaten van de stamgroepsruimte	8
1.2.1 Opendeurenbeleid.....	8
1.2.2 Verlaten van de stamgroepsruimte	8
1.2.3 Samengaan van stamgroepen.....	8
1.3 Pauzes.....	9
1.4 Vaste gezichten criterium	9
1.5 Beleid Veiligheid en Gezondheid	
2. De medewerkers van De Morgenster	10
2.1 Volgleidsters	10
2.2 3F taalniveau	10
2.3 Kinder EHBO	11
2.4 Scholing/coaching.....	11
2.5 Vrijwilligersbeleid	11
2.6 Inzet beroepskrachten in opleiding	11
2.7 Ouderraad	
2.8 Klachtenbeleid	
3. De werkwijze van De Morgenster	12
3.1 Wenbeleid	12
3.1.1 Extern wenbeleid.....	12
3.1.2 Intern wenbeleid.....	12
3.2 Regels omtrent extra dagen en ruildagen.....	13
3.3 Ontwikkelingsstimulering, doorgaande ontwikkelingslijn en ontwikkeling signalering.....	13
4. Praktische toepassing van de visie.....	14

Leidster- kind interactie	15
1.1 De leidster-kind interactie en de emotionele veiligheid.....	15
1.2 De leidster- kind interactie en de persoonlijke competenties	16
1.3 De leidster- kind interactie en de sociale competenties	17
1.4 De leidster- kind interactie en de overdracht van waarden en normen.....	17
De binnen- en buitenruimte	17
2.1 De binnen- en buitenruimte en de emotionele veiligheid	17
2.2 De binnen- en buitenruimte en de persoonlijke competenties	18
2.3 De binnen- en buitenruimte en de sociale competenties	18
2.4 De binnen- en buitenruimte en de overdracht van normen en waarde.....	18
2.5 Vrijwilligers en stagiaire beleid	
De groep.....	18
3.1 De groep en de emotionele veiligheid	18
3.2 De groep en de persoonlijke competenties.....	19
3.3 De groep en de sociale competenties	19
3.4 De groep en de overdracht van normen en waarde.....	19
Activiteitenaanbod	19
4.1 Het activiteitenaanbod en de emotionele veiligheid	20
4.2 Het activiteitenaanbod en de persoonlijke competenties	21
4.3 Het activiteitenaanbod en de sociale competenties	21
4.4 Het activiteitenaanbod en de overdracht van normen en waarde.....	22
Het spelmateriaal.....	22
5.1 Het spelmateriaal en de emotionele veiligheid.....	22
5.2 Het spelmateriaal en de persoonlijke competenties	22
5.3 Het spelmateriaal en de sociale competenties.....	23
5.4 Het spelmateriaal en de overdracht van normen en waarde	23
6. Een dag op de Morgenster	24
6.1 Een dag op de Sterrengroep.....	24
6.2 Een dag op de Zonnegroep	25
6.3	

Geschiedenis van de Morgenster

In Zutphen bestaat al jaren een antroposofische peutergroep. Deze heeft in 1996 als stichting de naam "De Morgenster" gekregen, naar een bloem die zich opent in de ochtend en zich weer sluit in de middag.

Naast de peutergroepen begon De Morgenster ook een speel- en ontmoetingsochtend voor kleine kinderen en hun ouders; onze dreumesgroep De Maangroep. Deze is opgeheven in mei 2019.

Eind 2001 startte het kinderdagverblijf met een verticale groep en was het kindercentrum een feit. Door veranderingen in beleid van de overheid werd de subsidie voor peuterspeelzalen stop gezet. Dit had als gevolg dat er een harmonisatie traject is gestart om de peuterspeelzaal bij het kinderdagverblijf gedeelte te voegen. De peuterspeelzaal is in de traject omgevormd, zonder zijn eigenheid te verliezen, tot een peutergroep vallend onder de kinderopvangregelgeving. Tegenwoordig bestaat de Morgenster uit een horizontale groep voor kinderen van 0 tot 2,5, genaamd De Sterrengroep, peutergroep De Zonnegroep van 2,5 tot 4 en dreumesgroep De Maangroep voor kinderen van 1,5 tot 2,5 jaar. De laatste groep is een groep waarbij ouders ook aanwezig zijn gedurende de hele ochtend maar stopt in mei 2019.

De Morgenster is gehuisvest in een historisch pastoriegebouw in de binnenstad van Zutphen. In deze sfeervolle, huiselijke en omhullende omgeving verzorgen wij kinderen van 0 tot 4 jaar. Wij werken vanuit het antroposofisch gedachtegoed en staan open voor elk kind ongeacht geloof of levensovertuiging van ouders of verzorgers. Wij zorgen er wel voor dat we eigentijds en fris blijven zodat we niet verzanden in automatismen en oude overtuigingen.

Visie en omgang met kinderen.

Tijdens het harmonisatie traject is de visie opnieuw onderzocht. Tijdens verschillende bijeenkomsten waarin het bestuur, medewerkers en ouderraad vertegenwoordigd was, is er nieuwe beknoptere visie tot stand gekomen.

Visie Morgenster

Op de Morgenster werken we vanuit een eigentijdse interpretatie van de vrije pedagogiek die haar wortels heeft in het antroposofisch denken. Wij benaderen deze op een lichte manier.

Met onze manier van werken sluiten we aan bij de ontwikkeling van het kind. Immers, elke dag ontwikkelt het kind zich weer een beetje verder! Het is onze uitdaging daar steeds voor open te staan en erop in te spelen. We geven dit praktisch vorm op de werkvloer, met de kinderen, en ook in hoe we organiseren en met elkaar als team samenwerken.

Kernwaarden

- * gelijkwaardigheid en respect
- * transparantie en open communicatie

* een open houding en een warm hart.

Cultuur van de Morgenster

We creëren een sfeer waarin aandacht is voor de basale behoeften, zoals gezonde biologische voeding, warmte, beweging, rust, en hechting. In het contact krijgen de kinderen veel aandacht, liefde, gezelligheid en speelsheid. Ze voelen dat ze gewaardeerd worden en dat ze mogen zijn wie ze zijn. Elk kind is een pareltje! Zo zorgen we voor hun fysieke en emotionele veiligheid.

Jonge kinderen zijn heel druk met het leren zich te verbinden. Ze kunnen zich met hun lichaam verbinden en zich aarden, door heel veel te bewegen als levensbehoefte, om te ervaren wat je armen, je benen, en een poos later, je handen en vingers kunnen. Ze willen al hun zintuigen voeden -zien, proeven, horen, voelen, ruiken- en óók schoonheid, puurheid en eenvoud ervaren. Het hele proces gaat met vallen en weer opstaan!

De inrichting van de omgeving, de gerichte activiteiten en de vanzelfsprekende activiteiten zijn hierdoor geïnspireerd. Het speelgoed en de speelomgeving zijn afgestemd op de behoeften van het zich ontwikkelende kind. De kleuren zijn bewust niet te fel, de omgeving straalt warmte, harmonie en bezieling uit. Het speelgoed is van natuurlijke materialen en eenvoudig, zodat het kind er zijn fantasie aan kan ontwikkelen. Zo kan een houtblok een auto zijn, een toren of een strijkijzer, al naar gelang het spel. Verder zijn we zo veel mogelijk buiten, waar de kinderen ruimte en rust kunnen ervaren. De jongste baby's kunnen vanuit hun kinderwagen kijken naar de bewegende blaadjes van de bomen. De peuters kunnen hier rennen en scharrelen, in bomen klimmen, spelen met zand en houtsnippers, fietsen en schommelen, genieten in de hangmat. Ook kunnen ze er de seizoenen ervaren, zand, blaadjes, kippen, torretjes, bloemen ontdekken en rode wangen krijgen!

Ritme en Rituelen

Kinderen houden van voorspelbaarheid; dat geeft hen rust en vertrouwen. We hechten dan ook veel waarde aan ritme en rituelen. Het geeft het kind 'overzicht' tussen alle indrukken. Het ritme van de dag wordt bepaald door gezamenlijke activiteiten en de eet- en slaaptijden. Het ritme van de jaarseizoenen is een belangrijk thema voor ons handelen en wordt vormgegeven door de seizoentafels en de jaarfeesten.

We gebruiken rituelen om de overgang van de ene ervaring naar de andere soepel te laten verlopen. Zo is er een 'aan-tafel-ritueel', een 'naar-bed-gaan-ritueel' een ritueel als een kind jarig is en wordt er steevast een versje gezongen voordat de kinderen buiten gaan spelen. Ook de jaarfeesten zijn een ritueel. Hoewel de kinderen dat natuurlijk nog niet echt 'begrijpen', ervaren ze wel de bijzonderheid van het betreffende feest.

De ouders spelen een hele belangrijke rol op deze leeftijd en hoewel het bij de Morgenster anders is dan thuis, willen we de essentiële dingen rondom het kind op elkaar afstemmen en er open over uitwisselen.

De Morgenster wil een plek zijn waar kinderen zich veilig en verbonden voelen. Een plek waar ontwikkelingsmogelijkheden worden aangeboden, afgestemd op elk kind afzonderlijk en waar het kind tevreden, voldaan en in harmonie met zichzelf weer naar huis toe keert.

Hoofdstuk 1 Hoe ziet de morgenster eruit

1.1 De 2 groepen

De Morgenster bestaat uit drie groepen. Een baby/dreumes groep genaamd de Sterren groepen een peutergroep genaamd de Zonnegroep. Elke groep heeft een vast leidsterteam waar elke leidster een aantal vaste dagen werkt. Daarnaast is er ook elke dag een stagiaire of vrijwilliger aanwezig die verschillende werkzaamheden verrichten onder begeleiding van de vaste leidsters.

Het aantal aanwezige kinderen in combinatie met de hoeveelheid leidsters hangt af van de beschikbare m2 speeloppervlakte per kind. Bij het Landelijk Register Kinderopvang hebben wij 30 kindplaatsen beschikbaar op de Sterrengroep en de Zonnegroep.

NB: 4 ogen principe is bij ons ten alle tijden van kracht op alle groepen.

1.1.1 Baby/dreumesgroep de Sterrengroep

Hier worden kinderen vanaf 3 maanden tot 2 jaar en 8 maanden opgevangen. Vanaf 2 jaar en 8 maanden stroomt uw kind in de ochtend in principe door naar de Zonnegroep, afhankelijk van de ontwikkeling van uw kind. Dit gaat in samenspraak met de volgleidster van uw kind en u als ouder. Tegen de tijd dat uw kind er aan toe is om op de Zonnegroep te spelen, zal de volg leidster u uitnodigen voor een gesprek en de overdracht bespreken. Afhankelijk van de groeps grootte en de leeftijdsopbouw van de groep staan er een of twee leidsters op de groep. Bij twee leidsters is de maximale groeps grootte 13 kinderen en bij één leidster max 6 kinderen. De Sterrengroep is geopend van 7.30 tot 18.00 uur, zie www.1ratio.nl.

Hier kan het voorkomen dat het voorkomt dat er maar 1 leidster op de groep is ivm een laag kindaantal. Mocht dit zo zijn dan zorgen wij er voor dat er altijd een stagiaire aanwezig is. Lukt dit niet dan zetten wij een extra medewerker in. Er is nooit een medewerker alleen in het pand!! Vanaf 17.00-18.00 uur zou dit wel kunnen omdat hier de ouders weer zorg dragen voor de "ogen" door de reële kans dat er iemand binnen komt omdat kinderen vanaf deze tijd opgehaald kunnen worden.

Wij beschikken over een groepsruimte van 70 M2 op de Sterrengroep en mogen gelijktijdig opvang bieden aan 12 kinderen. De Sterrengroep beschikt ook nog over een gang van 23 m2 en een keuken van 20m2.

In de ochtend van 7.30 tot 8.30 uur zijn de ouders die hun kind komen brengen de "andere ogen". Er is immers een reële kans dat er altijd iemand binnen kan komen waardoor het veilig blijft en is. Om 8.30 uur komt op de morgenster altijd de 2de medewerker.

1.1.2 Zonnegroep

Op alle peuter ochtenden zijn er 2 leidsters aanwezig. Mocht het zo zijn dat door een laag kindaantal er maar 1 leidster is, dan is er op de andere groep, de Sterrengroep, altijd een leidster aanwezig omdat deze groep altijd geopend is. Er is veel contact onderling en leidsters komen regelmatig even bij elkaar op de groep voor kleine overlegjes, het laten wennen van een kind op de Zonnegroep, een kind weer op te halen etc.

Hier komen kinderen in de leeftijd van 2 jaar en 8 maanden tot 4 jaar samen. Op de groep zijn er naargelang de grote van de groep een of twee leidsters. Bij een groepsgrootte van max 8 kindjes is er één leidster en bij een groepsgrootte van max 16 kinderen zijn er twee leidsters aanwezig. De peutergroep is vier dagen in de week open (maandag, dinsdag, woensdag en donderdag). Vanaf mei 2019 is ook de vrijdag ochtend geopend voor de peuters.

Groepsruimte van de Zonnegroep heeft een oppervlakte van 64 m². Het maximaal gelijktijdig aantal aanwezige peuters is 16.

1.1.3 Maangroep

Bij deze groep zijn alle ouders aanwezig van de kinderen zelf waardoor en geen stagiaire of andere medewerker nodig zijn. De ouders zijn de overige "ogen".

Beroepskracht- kind ratio

Wij voldoen aan de wettelijke eisen rondom de beroepskracht-kind ratio:

- 1 pedagogisch medewerker per 4 aanwezige kinderen tot 1 jaar (t/m 2018);
- 1 pedagogisch medewerker per 3 aanwezige kinderen tot 1 jaar (vanaf 01-01-2019)
- 1 pedagogisch medewerker per 5 aanwezige kinderen van 1 tot 2 jaar;
- 1 pedagogisch medewerker per 8 aanwezige kinderen van 2 tot 3 jaar;
- 1 pedagogisch medewerker per 8 aanwezige kinderen van 3 tot 4 jaar;

Speciaal voor de berekening van de beroepskracht-kind ratio maken wij gebruik van de IKK-Rekenhulp.

1.2 Verlaten van de stamgroepsruimte

1.2.1 Opendeurenbeleid

- De Morgenster is gelegen in een monumentaal pand. De ruimtes zijn hoog . Binnen maken we gebruik van 5 ruimten, te weten de 2 stamgroepen, de gang, de wc en de keuken. Deze staan allen met elkaar in verbinding door de gang. De indeling van het gebouw leent zich niet goed voor het open deuren beleid. Er is veel contact onderling en leidster komen regelmatig even bij elkaar op de groep voor kleine overlegjes, het laten wennen van een kind op de Zonnegroep, een kind weer op halen uit de Zonnegroep, kinderen die alvast een kijkje nemen op de Zonnegroep en meelopen met de leidster etc.

1.3 Verlaten van de stamgroepsruimte

Kinderen verlaten hun eigen stamgroepsruimtes op de voldoende momenten:

- Bij de Sterrengroep verlaten kinderen de huiskamer om naar de keuken te lopen. De Morgenster heeft 2 keukens. Bij de Zonnegroep grenst de keuken aan de huiskamer. De kinderen hoeven niet de groepsruimte te verlaten.
- Wanneer de groepen samen gaan.
- Om te gaan wennen op de Zonnegroep. Kinderen mogen dan voor korte periode spelen op de nieuwe groep.
- Wanneer de kinderen buiten gaan spelen op onze omheinde buitenspeelplaats. Kinderen hebben hier de mogelijkheid om hun energie kwijt te kunnen. De buitenruimte biedt vele mogelijkheden om de grove motoriek van kinderen te stimuleren. En zintuiglijke ervaringen op te doen door andere materialen die hier aanwezig zijn en bijvoorbeeld de wind die kinderen op hun wangen voelen.

1.3.1 Samengaan van stamgroepen

- Ook in de vakanties kan ervoor gekozen worden om de Zonnegroep en de Sterrengroep samen te voegen. Dit gebeurt maar heel zelden Dit is afhankelijk van de grootte van de groepen in de vakanties. Ouders worden hier tijdig van op de hoogte van gesteld via een nieuwsbrief of email en een mondeling overdracht van de leidsters.
- Op de middagen, vanaf 12.45 uur, spelen kinderen van de Zonnegroep samen met de kinderen van de Sterrengroep.
- Tussen 12.45 en 13.00 worden de kinderen uit de Zonnegroep naar de Sterrengroep gebracht. Zonnegroep bereidt kinderen voor door te zeggen dat ze gaan rusten op de sterrengroep.
- Kinderen nemen hun eigen schoenen mee, medewerkers de jasjes.
- Kinderen gaan op de rode bank. Krijgen boekje of spelletje oid.
- Voor de maaltijd worden de hutjes klaar gemaakt en mogen sommige kinderen gaan rusten.

- Daarna stromen ze verder mee in het dagprogramma van de Zonnegroep. De leidsters hebben een korte een mondelinge overdracht van belangrijke punten. Ouders zijn hiervan op de hoogte als ze hun kind aanmelden dmv een vermelding in het contract en natuurlijk staat het op de website beschreven.
-

1.4 Pauzes

Om te voldoen aan de 3 uursregeling(maximaal 3 uur alleen staan op de groep) hebben wij het op de Morgenster zo geregeld.

Van 7.30-8.30 staat een leidster alleen		1 uur
Van 17.00-18.00 staat een leidster alleen		1 uur
Pauze 1ste leidster	13.45-14.15	½ uur
Pauze 2de leidster	14.30-15.00	½ uur

We staan hier niet letterlijk alleen. Er is altijd een stagiaire aanwezig wanneer 1 van de leidsters met pauze is.

1.5 Vaste gezichten criterium

De wet lkk heeft gesteld dat een baby onder de 1 jaar maximaal 2 vaste gezichten per week mag zien. Dit betekent in de praktijk dat 1 van de 2 vaste gezichten altijd aanwezig moet zijn. Wij als Morgenster staan hier ook achter. Een baby heeft veel belang bij herkenning, dit geeft het kindje veiligheid.

Bij ons hebben wij dit zo geregeld:

Ma	di	wo	do	vr
esther	esther	esther	Maaike	Maaike

1 van beide leidsters is altijd aanwezig muv ziekte of vakantie/verlof. Om de emotionele veiligheid van de kinderen, en in het bijzonder de baby's, te waarborgen, werken wij alleen met voor de kinderen bekende invalkrachten. Wij werken met 2 vaste invalkrachten die regelmatig aanwezig zijn bij De Morgenster. Bij overmacht wordt er door ons ook wel eens een beroep gedaan op de vaste medewerkers en wordt hen gevraagd om een extra dag te werken.

1.6 beleid Veiligheid en gezondheid

Jaarlijks maken wij een risico inventarisatie van het gebouw en de omgeving. Dit is een instrument wat ons goed laat kijken naar alle mogelijke kleine en grote risico's die het pand, onze manier van werken, de omgeving en het beleid met zich mee brengt. Als deze is uitgevoerd bespreken we dit in de vergadering en maken aanpassingen indien nodig.

Vervolgens is er een verslag gemaakt Beleid Veiligheid en gezondheid die de nieuwe wet IKK vereist.

2. De medewerkers van De Morgenster

2.1 Volgleidsters/mentor

Zoals wij hierboven al aangaven, kinderen hebben veel belang bij vertrouwde leidsters. Dit geeft kinderen veel herkenning en daarmee een gevoel van emotionele veiligheid. Om de ontwikkeling van kinderen goed te kunnen volgen, moet de leidster het kind echt goed kennen. Het werken met volgleidsters¹ helpt hierbij.

Volgleidsters wil zeggen dat wij de kinderen koppelen aan een volgleidster. Dit is een leidster die op de groep van het kind staat. Wij koppelen de kinderen aan de leidster die het kind het meeste ziet gedurende de week. Tijdens de intake wordt kenbaar gemaakt wie de volgleidster van het kind zal zijn. Wij streven ernaar dat het intakegesprek met de volgleidster ingepland wordt.

De rol van de volgleidster is om het welbevinden en de ontwikkeling van haar kinderen te volgen en de bevindingen periodiek met de ouders te bespreken. Indien er, met toestemming van ouders, contact is met externe professionals, voert de mentor van het kind deze taak uit.

In de klapper zit een lijst met de verdeling van de kinderen onder de volgleidsters.

2.2 3F taalniveau

De IKK stelt ook dat alle medewerkers qua taal op 3F niveau moeten zijn. De huidige stand is dat bijna alle vaste leidsters dit niveau hebben omdat zij in bezit zijn van hbo of havo diploma. Omdat wij geen VVE locatie zijn is het 3F taalniveau pas nodig in 2023.

---

¹ Volgleidster is een andere benaming voor mentor. Hiermee wordt het mentorschap bedoelt.

2.3 Kinder EHBO

Al onze vaste leidsters zijn in het bezit van EHBO en BHV. Deze worden elk jaar opnieuw getoetst. In februari 2018 hebben alle leidster de nieuwe cursus kinder-EHBO die volgens de wet IKK nodig is om specifiek in te gaan op het lichaam van het jonge kind, behaald.

2.4 Scholing/coaching

Zie scholingsplan De Morgenster

2.5 Vrijwilligers en stagebeleid

Zoals stagiaires bij ons een contract hebben met duidelijk omschreven taken hebben vrijwilligers dat ook. Wij volgen het vrijwilligersbeleid die wij hebben opgesteld. Wij zijn blij met de extra hulp en inzet en maken met de vrijwilliger afspraken over welke taken zij doet en leggen dat vast in een vrijwilligerscontract. De vrijwilligers worden niet meegenomen in de berekening van de beroepskracht-kind ratio. Conform de wetgeving hebben vrijwilligers ook een VOG (Bewijs van goed gedrag van de gemeente). Vanaf 1 maart 2018 gaat het Personenregister Kinderopvang in werking treden. De vrijwilligers zullen dan een nieuwe VOG aanvragen en zich zelf inschrijven in het Personenregister met hun DigiD. De Morgenster heeft alle vaste medewerkers, dus ook de vrijwilligers, gekoppeld middels eHerkenning aan de organisatie en zo worden ook de vrijwilligers opgenomen in het Personenregister Kinderopvang.

<https://duo.nl/campagne/personenregister-kinderopvang.jsp>

Takenpakket stagiaires Morgenster:

Op de Morgenster hechten wij veel waarde aan stagiaires. Wij nemen hen erg serieus en besteden veel tijd en aandacht aan het inwerken van deze stagiaires. Zo verwachten wij ook van hen volle inzet en toewijding om het beste uit hun stage tijd te kunnen halen.

Wij hebben vanzelfsprekend stagiaires van verschillende niveaus. Hun schoolniveau maar ook hun sociale en emotionele niveau is voor ons leidend binnen het begeleiden van deze stagiaires.

Het algemene takenpakket van de stagiaires is:

- Rust brengen op de groep door met de kinderen te spelen, te communiceren en ze aandacht te geven
- Als er buiten wordt gespeeld gaan de stagiaires altijd mee naar buiten
- Kinderen vanaf 1 jaar mogen door de stagiaires naar bed worden gebracht. De leidster loopt eerst een aantal keren mee om uit te leggen hoe een bedje opgemaakt hoort te worden (kort voor kleine kinderen) en wat veilig slapen inhoudt. Ze leggen uit hoe gevaarlijk sommige voorwerpen in bed zijn, welk bedje het kind moet (laag bed bij grotere kinderen), en dat ten alle tijden de hekjes van de bedjes dicht moeten. Naar gelang het niveau van de stagiaire wordt bepaald of zij deze taak alleen mag doen ná uitvoerige instructies van de begeleidster. Eindverantwoordelijk blijft altijd de leidster zelf en niet de stagiaire. Kinderen onder de 1 jaar worden naar bed gebracht door de leidsters zelf en niet door de stagiaires.
- De stagiaires mogen de kinderen eten geven en smeren hun broodjes

- De stagiaires mogen de tafel dekken voor de broodmaaltijd en ruimen af.
- De stagiaires doen huishoudelijke taken zoals het doen van de was, het vouwen van de was, boodschappen en opruimen.
- De stagiaires mogen geen baby's flessen. Onder de 1 jaar geven leidsters zelf de fles. Dit doen zij omdat we voor kinderen onder de 1 jaar zo min mogelijk verschillende gezichten willen voor de kleintjes.
- De stagiaires zullen bij ons ook veel observeren en kijken naar het kind. Hiervan leren zij erg veel over de groepsdynamiek en de ontwikkeling van het individuele kind.
- Verschonen, de stagiaires mogen de luiers van de kinderen verschonen. Afhankelijk van hun opleiding en niveau mogen zij ook baby's verschonen. In het begin zal er een begeleidster hen ondersteunen hierbij totdat de stagiaire capabel genoeg is dit zelf te doen.
- Stagiaires krijgen bij de start van hun stage ons zogenaamde "stagemapje" opgestuurd. Hierin staat aangegeven hoe ons dagritme er uit ziet, welke liedjes wij zingen etc.
- Verder passen we de taken van de stagiaires aan de opdrachten aan die zij krijgen vanuit school.

2.6 Inzet beroepskrachten in opleiding

- De Morgenster is een erkend leerbedrijf. Wij bieden pedagogisch medewerkers in opleiding de mogelijkheid om bij ons stage te komen lopen. Per groep kunnen er maximaal 2 stagiaires per dagdeel geplaatst worden.
- De leidinggevende voert het intakegesprek met de stagiaire. De wederzijdse verwachtingen worden in het gesprek op elkaar afgestemd en er wordt er een indruk van De Morgenster gegeven. De leidinggevende geeft aan wie het mentoraat van de stagiaire op zich zal gaan nemen en de stagiaire zal gaan begeleiden.
- Bij de intake wordt aangegeven dat, bij lage kind aantallen wanneer de groep door 1 leidster gedraaid kan worden, er een beroep gedaan wordt op de stagiaire, als extra paar ogen op de groep, om te voldoen aan het 4-ogen-principe. De Morgenster zet stagiaires alleen boventallig in. Stagiaires worden niet formatief ingezet. Tenzij het om een 3/4 jarige mbo opleiding gaat en de stagiaire. Wij volgen hier de cao regels in.

2.7 Oudercommissie

De Morgenster heeft een oudercommissie. Deze bestaat nu uit 5 leden. Dit zijn 3 ouders van de kinderen van de Morgenster en 2 ouders van kinderen van de Morgenzon. Minimaal 3x per jaar wordt er vergadert. De OC krijgt hier de ruimte om zaken in te brengen die zij van belang achten. Ook heeft de directie de taak om veranderingen omtrent pedagogisch beleid, prijzen, personeel en diverse andere zaken voor te leggen aan de OC. De OC is niet leidend maar mag wel advies uitbrengen. Wij maken notulen van elk OC overleg.

2.8 Klachtenbeleid

Heeft u een klacht dan kunt u op onze website terecht voor de procedure en een eventueel klachtenformulier.

3. De werkwijze van De Morgenster

3.1 Wenbeleid

3.1.1 Extern wenbeleid

Extern wenbeleid wil zeggen dat er een nieuw kind komt wennen bij De Morgenster. Er wordt in overleg met de ouders een wenschema opgemaakt met de volgeleidster van het kind. Dit wenschema wordt tijdens de intake gemaakt/besproken. Hierin wordt gekeken naar de wensen van kind, ouders en leidsters en de mogelijkheden binnen de groep.

3.1.2 Intern wenbeleid

Intern wenbeleid wil zeggen dat het kind de overstap maakt van de Sterrengroep naar de Zonnegroep. Vanaf 2 jaar en 3 maanden start de volgeleidster van het kindje met observeren of het kindje toe is om naar de Zonnegroep te gaan. Uw kind gaat uiterlijk over naar de zonnegroep met 2 jaar en 8 maanden. De bevindingen worden in het teamoverleg besproken en daarna met de ouders. Samen met de ouders wordt besloten of het kindje toe is om naar de Zonnegroep te gaan. In het gesprekje met de ouders wordt ook de wenperiode besproken en evt aangepast aan behoefte van kind en ouder. Voor de wenperiode start is er een korte overdracht tussen de leidsters van de twee groepen over de belangrijkste aandachtspunten van het kindje.

3.2 Regels omtrent extra dagen en ruildagen

De kinderen komen bij de morgenster op vaste dagen of dagdelen. Natuurlijk kan het voorkomen dat het prettig voor is om te ruilen en als Morgenster willen wij graag u als ouder hierin tegemoet komen. Bij de Morgenster hanteren wij de volgende regels omtrent het ruilen.

U kunt ruilen van dag/deel één maal per maand, alleen op uw eigen stamgroep. In vakanties geldt dit niet en kunt u, indien gewenst, ook ruilen met de andere groep. De ruil dag mag u één maand voor en één maand na de ruil dag met elkaar wisselen. Het ruilen van dag/deel is alleen mogelijk als de bezetting dit toelaat. Is de groep vol, dan kan de wissel niet plaatsvinden. Voor vakantiedagen geldt dezelfde regel. Mocht u in de vakanties besluiten uw kind niet naar De Morgenster te brengen, dan is het mogelijk deze dag/dagen in te halen.

Ook hiervoor geldt: Dit is alleen mogelijk in een maand vóór en één maand ná de te gewenste vakantiedagen. Alleen als de kind bezetting dit toelaat. Voor de zomervakantie geldt dat u maximaal 3 weken kan ruilen.

3.3 Ontwikkelingsstimulering, doorgaande ontwikkelingslijn en ontwikkeling signalering

Soms zien we een kind dat een langere periode opvallend ander gedrag vertoont. De leidsters bespreken dan met elkaar of ze dit herkennen en hoe ze hier mee om kunnen gaan en hoe ze het kind kunnen ondersteunen. De leidsters zullen het kind observeren. Wij volgen de kinderen in hun ontwikkeling door het invullen van beknopte observatieschema's. Deze zijn gemaakt door Lois Eijgenraam. Dit volgsysteem is gestoeld en specifiek ontworpen voor de antroposofisch pedagogiek. Aan de hand hiervan worden de ouders geïnformeerd over de ontwikkeling van hun kind in een jaarlijks gesprek. Deze gesprekken met ouders en mentor worden gedaan aan de hand van de observatieformulieren als het kind 1, 2, 3 en 4 jaar is geworden. Als er een kindje net nieuw is kan er, indien wenselijk, ook na 3 maanden een klein evaluatiegesprek plaatsvinden.

In bijzondere gevallen zullen zij de ouders attenderen op de mogelijkheden van verdere begeleiding bij Veilig Thuis, hier kun je terecht met al je vragen over opvoeden en opgroeien voor kinderen van 0 tot 23 jaar. <https://veiligthuis.nl/>
Je bent bezorgd over de ontwikkeling of het gedrag van jouw kind, maar je weet niet wie je daarbij kan helpen. Of is het minder duidelijk? Zegt je gevoel dat er iets met je kind aan de hand is, maar weet je niet precies wat? Wacht niet af en bespreek je vragen en zorgen met de mensen van veilig Thuis.

Om de leidsters alert te houden op de signalen kindermishandeling, wordt de signalenlijst uit de meldcode jaarlijks met de leidinggevende besproken. Het laatste overleg waarin de signalenlijst uit de meldcode is besproken, was juni 2019.

Doorgaande ontwikkelingslijn

Voor een doorgaande ontwikkelingslijn vinden wij het belangrijk om een goede overdracht te geven aan de basisschool en BSO waar het kind heen zal gaan. Drie maanden voordat het kind de leeftijd van 4 jaar bereikt, vullen wij het Zintuigen overdrachtsverslag in. Dit is een instrument die helpt om de overgang van

kinderdagverblijf naar basisschool en BSO zo soepel mogelijk te laten verlopen. In het eindgesprek bespreekt de volleidster het overdrachtsverslag met de ouders. Aan de ouders wordt een (of twee) extra kopie(s) van het verslag meegegeven met het verzoek deze te overhandigen aan de basisschool en indien van toepassing, de BSO. Wij staan open voor een telefonische overdracht aan de basisschool wanneer de school hier behoefte aan heeft, maar zullen ten alle tijden eerst toestemming vragen aan de ouders alvorens wij de basisschool inhoudelijk te woord staan.

Wanneer een kind van De Morgenster doorstroomt naar Vrije School De Zonnewende of Vrije School De Berkel, is het bezoeken van onze opvang voor ouder en kind vaak een eerste ontmoeting met antroposofische pedagogie.

Net als bij De Zonnewende is onze opvang gericht op een evenwichtige ontwikkeling van denken, voelen en willen. Wij vinden beide dezelfde Kernwaarden belangrijk. Doordat De Zonnewende, De Berkel en De Morgenster allemaal een antroposofische grondslag hebben, verloopt het doorstromen soepel en dit komt ten goede aan de doorgaande ontwikkelingslijn van kinderen.

4. Praktische toepassing van de visie

Gelijkwaardigheid en respect.

Door de medemens met respect tegemoet te treden, plant en dier met verwondering en interesse te benaderen en met aandacht om te gaan met voeding, inrichting en spelmateriaal, proberen we eerbied krachten te wekken en aan te sluiten bij de gevoelens van eerbied en verwondering, die het kind van nature bezit. Een leidster die zelf vol verwondering, eerbied en aandacht in het leven staat draagt dit over op kinderen.

In dit hoofdstuk beschrijven wij onze praktische toepassing van onze visie vanuit de vier basisdoelen uit de Wet Kinderopvang van Marianne Riksen Walraven. In de Wet Kinderopvang is opgenomen wat verantwoorde kinderopvang is, namelijk;

1. Het in een veilige en gezonde omgeving bieden van emotionele en fysieke veiligheid aan kinderen;
2. Het bevorderen van de persoonlijke competenties van de kinderen;
3. Het bevorderen van de sociale competenties van de kinderen;
4. De socialisatie van kinderen door overdracht van algemeen aanvaarde waarden en normen.

Door de bovengenoemde vier basisdoelen te koppelen aan 5 vormen van pedagogische inzet, beschrijven wij concreet en praktisch onze werkwijze:

1. Leidster- kind interactie
2. De binnen- en buitenruimte ofwel de fysieke omgeving
3. De groep
4. Het activiteitenaanbod
5. Het speelmateriaal

Leidster- kind interactie

1.1 De leidster-kind interactie en de emotionele veiligheid

Open communicatie naar de kinderen

In de open communicatie naar de kinderen proberen we eerlijk te zijn. Hierbij proberen we de kinderen als volwaardig (kind) persoon te benaderen. Dit doen we door onder anderen op ooghoogte te communiceren met kinderen met gewone stem en te luisteren naar wat ze zeggen. Daarnaast trachten wij ook in de communicatie naar de kinderen congruent te zijn. Daarmee bedoelen we dat we niet blij voordoen als we ons boos voelen. Niet dat we al onze boosheid over de kinderen uit storten maar dat we het benoemen zonder dat je het kind ermee belast. Hiermee proberen we congruent te blijven in de non-verbale en verbale communicatie waardoor het kind zich veiliger voelt. In de communicatie naar kinderen proberen we ook de intentie achter het gedrag van het kind te benoemen zodat hij zich ook werkelijk gezien voelt. Bijvoorbeeld kind loopt naar ander kindje toe pakt fiets af ander kindje begint hard te huilen. Dan benoemen we de intentie van het kindje dat de fiets afpakte “ je wilt ook graag fietsen he?” en tegen het ander kindje “jij vindt het niet fijn dat je fietsje werd af gepakt. En dan weer tegen het eerste kindje “Zullen we het even vragen of je het fietsje mag” .....

Individuele aandacht

Ieder kind heeft zijn eigen aard. Het is voor elk kind heerlijk om gezien te worden in z'n eigenheid op dat moment. De ene keer zal de leidster dan ook zorgen dat een kind lekker kan glijden of klimmen en de andere keer dat het in een afgeschermd hoekje ongehinderd kan spelen. Baby's geeft ze graag een flesje op een rustig plekje, zodat ze er aandacht aan kan geven.

Het naar bed brengen kan voor elk kind een heel eigen ritueel met zich mee brengen. Soms leest een leidster eerst nog een boekje, blijft ze naast het bedje zitten totdat het kind zich overgeeft aan de slaap of wiegt een baby in slaap voordat ze deze in bed legt. In elke fase kan een kind hierin andere behoeftes aangeven waarmee ze rekening houdt.

Als leidster leren we een kind steeds beter kennen en leren we inspelen op het kind als het

b.v. opgewekt is of het moeilijk heeft op een dag. Voor het ene kind betekent dit bijvoorbeeld dat het meer aanmoediging, en voor het andere kind dat het veel grenzen nodig heeft. Ook kan het zijn dat we meer individuele momenten inbouwen; met een leidster een toren bouwen, boodschappen doen of tafel dekken etc.

1.2 De leidster- kind interactie en de persoonlijke competenties

We moedigen het kind aan tot zelfstandigheid als het kind aangeeft hieraan toe te zijn b.v. jas en schoenen zelf aantrekken/uitdoen, brood smeren etc. en waarderen het kind in z'n initiatieven. Het kan zijn dat we op het moment dat een kind met een initiatief komt hier moeilijk op in kunnen gaan, dan zullen we dit aangeven of vertellen wanneer het wel kan.

De leidsters benaderen de kinderen op een respectvolle manier. Ze zien de eigenheid van elk kind en benieuwd en respecteert de grenzen die het kind aangeeft. De leidsters gaan respectvol om met de hen omringende wereld. De handelingen doen ze met aandacht.

Voorbeelden:

- Een kind mag zichzelf zijn en zich in zijn eigen tempo ontwikkelen.
- we spreken met normale stem tegen de kinderen.
- Er is een kindje van ong. 11 maanden bij ons dat gevoelig is voor drukte, plotseling lawaai e.a. . Als hij 's ochtends een tijdje in de groep is geweest neemt één van de leidsters hem mee naar de keuken waar hij ongestoord rond kan kruipen terwijl de leidster een fruit hap voor hem maakt. Daar kan hij even later in alle rust genieten van z'n fruit hap en krijgt daarbij de volle aandacht van de leidster.

In de eerste zeven levensjaren staat het kleine kind geheel open voor de wereld. Vol vertrouwen laat het die wereld binnen stromen.

Het kleine kind is gevoelig voor de intenties en de innerlijke houding van de opvoeders. Het beweegt mee met de bewegingen die de opvoeder maakt en bootst ze vervolgens na.

Nabootsing is in die zin niet een passief kopiëren maar een activiteit waarbij het hele organisme betrokken is. Het is een actief opnieuw scheppen.

Praktisch:

Voor de leidsters betekent het dat het belangrijk is dat ze alle handelingen met aandacht doen zodat het kind vanuit enthousiasme mee wil doen. Het is niet hun rol om opdrachten te geven en gestructureerd dingen aan te leren maar om vanuit de totale persoonlijkheid te zijn en het kind voor te leven.

Voorbeelden:

- We verwachten van de kinderen dat ze, nadat ze hun eigen boterham op hebben aan tafel blijven zitten tot we de maaltijd gezamenlijk beëindigen met ons 'wij zijn klaar' liedje. Een van de leidsters zal de hele maaltijd in alle rust aan tafel blijven zitten, eten, brood smeren, praten en luisteren naar de kinderen en misschien een liedje zingen of een vingerspelletje doen. Steeds is er dus één leidster die hierin het voorbeeld geeft voor de kinderen. Een andere leidster zal de dingen doen die tussendoor komen zoals sap inschenken, plassen met een kind etc.
- We luisteren als een kind ons iets vertellen wil, nemen dat serieus en praten op een respectvolle manier met het kind.

1.3 De leidster- kind interactie en de sociale competenties

Om een bijdrage te kunnen leveren aan de sociale ontwikkeling van kinderen, is het van het grootste belang om de sociale interacties van kinderen goed te observeren. Zo krijgt de leidster een idee van de manier waarop sociale interactie en sociale ontwikkeling in jouw groep kinderen concreet vorm krijgt. Onze aanwezige vrije spelmomenten bieden de leidsters de mogelijkheid om kinderen te observeren en te verkennen waar de interesse en behoeftes liggen.

Tijdens het spel kan elk kind zijn eigen naar eigen behoefte zijn spel vorm geven. Soms help of ondersteun de leidsters dit door in te gaan op de behoefte. Bijvoorbeeld bij conflicten. Als leidster moet je kinderen de mogelijkheid geven om sociale conflicten zelf op te lossen.

Wanneer kinderen het conflict oplossen met agressie of fysiek overwicht en geen andere manier van oplossen kennen, grijpt de leidster in met als doel, kinderen alternatieven bieden waarmee hun sociaal interactieprobleem beter kan worden opgelost.

Als leidster ben je een voorbeeldmodel en als leidster dien je je bewust te zijn dat je gedrag voor kinderen een imiteerbaar alternatief dient te bieden.

De leidster- kind interactie en de overdracht van waarden en normen Leidsters leren kinderen normen en waarden eigen maken door gedragscontrole. Zij geven duidelijk en consequent aan wat de grenzen en verwachtingen zijn, passend bij de leeftijd van de kinderen.

Onze leidsters zijn zich bewust van wat ze als 'normaal' zien en hoe ze hun eigen normen en waarde vanuit onze antroposofische grondslag, overbrengen aan de kinderen. We realiseren ons dat 'voorleven' en—' nabootsen' de meest belangrijke vorm van leren is op deze leeftijd. Daarom is er veel aandacht voor onze eigen houding, onze eigen leerpunten en werken we met elkaar als team, om elkaar aan te kunnen vullen.

Om autonomie te stimuleren moedigen de leidsters kinderen aan een eigen mening te formuleren en betrekken ze het kind actief bij het oplossen van problemen.

Als kinderen vroeg met elkaar en elkaars verschillen leren omgaan, staan ze later ook meer open voor diverse omgevingen. Hierin hebben leidsters een rol. Zij hebben een steunende, sturende, stimulerende, maar ook om een positieve houding tegenover diversiteit, zelfkennis van de eigen socialisatie, en een reflectieve houding.

De binnen- enbuitenruimte

2.1 De binnen- en buitenruimte en de emotionele veiligheid

Een goede sfeer helpt om kinderen een veilig gevoel te geven zowel binnen als buiten. Binnen de ruimtes van De Morgenster hebben kinderen de mogelijkheid om zich in alle rust terug te kunnen trekken of kan er door de leidsters rust ingebouwd worden.

Voorbeelden:

- De ene ruimte kan van de andere afgesloten worden door de schuifdeur te sluiten. Op die manier kan er een 'stille' plek ontstaan voor de kleintjes of die kinderen die rust nodig hebben of een plek waar kleine kruipertjes

ongestoord kunnen kruipen, rollen en hun eigen ontdekkingen doen.

- In de buitenruimte kan een kindje dat lekker op zichzelf wil zijn en in de hangstoel schommelen.
- Meteen na de maaltijd ontstaat er wel enthousiast spel tussen de oudere kinderen die niet meer slapen. Echter in de loop van de middag tonen zij ook behoefte aan een rustmoment. Er worden door doeken en matrasjes verschillende hutjes gemaakt waarin de kinderen even kunnen terugtrekken met een boekje spelletje speentje of wat ze fijn vinden om tot rust te komen. Na hutjes tijd ruimen we gezamenlijk de hutjes weer op en gaan we aan tafel zitten voor een kopje thee met een koekje.

2.2 De binnen- en buitenruimte en de persoonlijke competenties

De buitenruimte biedt mogelijkheden voor het ontwikkelen van persoonlijke competenties. Kinderen die meer actie willen, klimmen op de boomstronken of fietsen.

2.3 De binnen- en buitenruimte en de sociale competenties

De buitenruimte biedt kinderen volop de mogelijkheden om sociale competenties te ontwikkelen. Er is veel te zien en kinderen kijken graag naar elkaar maar “een frisse neus doet wonderen”.... Er worden taartjes gebakken en soep gemaakt in de zandbak of ijsjes verkocht in het huisje onder de boom.

2.4 De binnen- en buitenruimte en de overdracht van normen en waarde

Normen zijn concrete richtlijnen voor het handelen; ze regelen het dagelijks sociale verkeer. Het zijn algemeen aanvaarde gedragsregels. Binnen De Morgenster geeft onze eigentijdse interpretatie van de vrije Pedagogiek duidelijke richting welke gedragsregels wij aanvaardbaar vinden. Het samen zorgen voor de binnen- en buitenruimte, vinden wij bijvoorbeeld erg belangrijk.

Bij het opruimen dekken we de poppen in hun bedje toe, maken het keukentje gezellig etc. om zo een aangename sfeer te scheppen en de kinderen uit te nodigen om ook zorg te hebben voor het speelgoed. Samen zorgen voor de ruimte is een vorm simpele manier waarop wij normen en waarde overbrengen bij de kinderen.

Voorbeeld:

- Bij het opruimen dekken we de poppen in hun bedje toe, maken het keukentje gezellig etc. om zo een aangename sfeer te scheppen en de kinderen uit te nodigen om ook zorg te hebben voor het speelgoed.

De groep

3.1 De groep en de emotionele veiligheid

In de kring heten we elk kind welkom met een liedje “goedemorgen lieve....kom je bij ons....kom je bij ons, lieve schat”. Dit is een geliefd moment voor elk kind. Op deze manier is het gemakkelijk voor iedereen om een plekje te voelen in de groep van die dag. Baby's liggen vaak in de box of in bed en ook hen zingen we samen welkom. Eveneens vertellen we welke kinderen die dag door ziekte of vakantie afwezig zijn.

3.2 De groep en de persoonlijke competenties

We creëren een veilige omgeving, waarin het kind zich verbonden kan voelen met de mensen en met dat wat er om hem heen is. Vanuit deze basis kan hij zelf zijn eigen mogelijkheden gaan ontdekken.

Elk kind is uniek en heeft zijn eigen tempo en stijl van ontwikkelen. Daarnaast kent elke leeftijdsfase zijn eigen behoeften en specifieke uitdagingen om bepaalde zaken te leren. Een dreumes vraagt een andere benadering dan een peuter. Het is aan de begeleiders om kennis te hebben van deze behoeften en in te spelen op wat het kind op dát moment van hen vraagt. Vraagt het veiligheid? Vraagt het een uitdaging? Vanuit deze manier van kijken, begeleiden we de kinderen. Dit stelt eisen aan de begeleiders, onder meer op het vlak van kennis van het kind, sensitiviteit, flexibiliteit en zelfreflectie.

3.3 De groep en de sociale competenties

Kinderen spelen op een dreumesochtend op een plek waar ook andere kinderen spelen. Meestal spelen ze nog alleen, maar ze ervaren de andere kinderen wel. In het spel komen ze elkaar tegen. Hebben soms pret, soms is er ook strijd. Dit synchroon spelen is de eerste stap naar de ontwikkeling van echt sociaal samenspel.

3.4 De groep en de overdracht van normen en waarde

De waarden die gelden voor de benadering van de kinderen gelden ook voor de omgang met en tussen volwassenen, zowel in als buiten de organisatie. Immers, net als ieder kind is ook de volwassene en opvoeder een mens in ontwikkeling. Er is sprake van één congruente benadering, uitgaande van de authenticiteit van mensen: je mag worden wie je bent en de Morgenster sluit daarbij aan.

Activiteitsaanbod

Activiteiten die we doen met de kinderen

Zelfs als we niets buitengewoons in onze dag verweven is, is een dag in ons kinderdagverblijf, net als thuis, gevuld met vele bezigheden. Spelen; alleen of met elkaar, samen eten, verschoond worden of naar de wc gaan, slapen en dromen.....een dag vult zich vanzelf.

Doorgaans tekenen de kinderen vellen vol met waskrijtjes, zingen liedjes en helpen de leidsters met klusjes; afwassen, tafels en stoelen poetsen, vegen, speelgoed opruimen, boodschappen doen.....

Elke ochtend maken we zelf brood. Rondom de tafel zitten we dan en iedereen “kneet” z’n eigen deegbolletje en zingen we liedjes over bakkertjes en broodjes die in de oven bakken. Is het brood gerezen dan bakken we het en eten het op bij de broodmaaltijd.

Soms kleuren we een dag wat anders. Als de samenstelling van de groep het toelaat besluiten we wel eens om te gaan wandelen in het parkje en daar naar de dieren te gaan kijken of de eenden te voeren.

4.1 Het activiteiten aanbod en de emotionele veiligheid

Rust

Een klein kind gedijt goed in een sfeer van rust. Daarin kan het ongestoord, zonder afgeleid of gestuurd te worden, zichzelf en de wereld om hem heen ontdekken. In deze ongestoorde sfeer van rust kan de ontdekkingsdrang, nieuwsgierigheid en verwondering van het kind zich uitleven.

In een kinderdagverblijf zijn er veel kinderen en er is dus altijd drukte. De leidsters proberen in hun handelen rust uit te stralen en door de dag heen voor alle kinderen steeds weer momenten van rust te creëren soms voor de hele groep samen, vaak ook voor een individueel kind.

Voorbeelden:

- Er zijn twee aankleedkussens maar we kiezen ervoor om er in de regel maar één te gebruiken. Verschonen is een belangrijk moment in ons dagschema. Een moment van contact, van individuele aandacht en aanraking. Het is een moment van rust en niet een handeling die nou eenmaal moet gebeuren en zo snel mogelijk gedaan moet worden.
- We kunnen met een groepje naar buiten gaan zodat een ander groepje rustiger binnen spelen kan.

Ritme en Rituelen

Kinderen kennen de wereld nog niet. Om vertrouwen te krijgen in die wereld kan een kind veel steun en houvast ontleen aan een vaste volgorde, een vaste dagindeling en vaste gewoontes en rituelen. Momenten van (in)spanning en ontspanning, binnen en buiten wisselen elkaar door de dag heen ritmisch af. Door herhaling van de handelingen ontstaat herkenning bij het kind en dat biedt een gevoel van veiligheid en vertrouwen, ofwel een gevoel van emotionele veiligheid.

Overgangen door de dag heen worden begeleid door vaste liedjes (b.v. wij gaan nu aan tafel

... , kom maar in de kring , kring , kring , wij zijn klaar ... etc.) zodat ze herkenbaar zijn voor alle kinderen. Overgangen zijn vaak moeilijk maar door het zingen van een passend en herkenbaar lied gaat de ene situatie vaak vloeiend over in de volgende.

Naast het dagritme is er ook het jaarritme met de

jaarfeesten. Praktisch:

Elke dag heeft in groten lijnen hetzelfde ritme. Zodat de dag voorspelbaar wordt voor een kindje en hij zich daarin kan ontspannen. Daarnaast proberen we momenten van druk spel af te wisselen met rustig spel.

Voorbeelden:

- J. heeft door de dag heen vaak wel ergens een moment dat paniek hem overvalt. Wanneer komt pappa dan?, vraagt hij angstig. Als we dan heel rustig vertellen dat we eerst broodjes eten, dan slapen, dan yoghurt eten en dat dan pappa komt is hij gerust gesteld, weet weer hoe het zit en kan weer gaan spelen.
- Rondom de jaarfeesten zingen we steeds dezelfde liedjes. Aldus komen elk jaar dezelfde liedjes (en rituelen) terug waaraan het kind steeds meer herinnering beleeft.
- Liedjes herhalen we drie weken zodat de kinderen ze in zich op kunnen nemen en laten indalen.

4.2 Het activiteiten aanbod en de persoonlijke competenties

De Morgenster biedt een gevarieerd activiteiten aanbod op het gebied van creativiteit, muziek, bewegen, dans, cognitieve ontwikkeling, taalontwikkeling, de motoriek en de eerste rekenprikkel.

Wij stimuleren de fysieke ontwikkeling ofwel de motorische en zintuiglijke ontwikkeling.

In het aanbod is ruimte voor vrij spel en bewegen in onze uitnodigende binnen- en buitenruimte. Activiteiten waarin kinderen worden begeleid bij het opzoeken van hun grenzen.

Wij stimulerende taalontwikkeling. Wij lezen op alle groepen voor en beginnen hier al vroeg mee zodat de beginnende geletterdheid gestimuleerd wordt en het kind nieuwe woorden leert.

Wij stimuleren een Gezonde leefstijl. In je activiteiten aanbod meenemen dat kinderen helpen bij de bereiding van een gezonde maaltijd. Wij bieden de kinderen biologisch fruit en groente aan en stimuleren kinderen dit te leren eten. Wij gaan met ouders in gesprek gaan over gezonde voedingsgewoontes.

Wij stimuleren executief functioneren en zelfregulatie: Spelsituaties zijn ideaal voor de ontwikkeling van executieve functies en zelfregulatie. Voor jonge kinderen is vooral fantasiespel een goede manier om te oefenen en te bespreken. Voor oudere kinderen kan dit het lezen of schrijven over een fictieve wereld zijn. Het werken met typisch antroposofisch speelgoed dat eenvoudig is van vorm en van natuurlijk materiaal, biedt hier goede mogelijkheden voor.

4.3 Het activiteiten aanbod en de sociale competenties

Het vrije spelen biedt zoveel afwisseling dat het gerust een of anderhalf uur kan duren voordat er helemaal opgeruimd wordt. Vrije spelmomenten bieden volop de mogelijkheid om sociale competenties op te doen.

Door het vrije spelen – zowel binnen als buiten – leert een kind op een natuurlijke manier:

- om te gaan met het aangeboden materiaal;
- om te gaan met de andere spelende kinderen;
- te geven en te nemen;

- te wachten;
- initiatief te nemen;
- te observeren;

4.4 Het activiteiten aanbod en de overdracht van normen en waarde

Eerbied krachten wekken en aan te sluiten bij de gevoelens van eerbied en verwondering, is een van de belangrijkste waarde binnen De Morgenster. Dit kun je terug zien in ons activiteiten aanbod. Door het jaar heen vieren we de jaarfeesten en sluiten daarbij sterk aan bij het natuur beleven van het kind. We kijken naar alles wat de natuur ons ieder seizoen brengt; de bloesems en bloemetjes in de lente, de jonge dieren, de vogels die hun nestjes bouwen. Bloeiende bloemen in de zomer, de vliegen, de bijtjes en de vlinders. We zingen over de zee en het strand en luisteren naar de zee die we in een schelp kunnen horen. In de herfst zijn het de spinnetjes en hun prachtige webben, de eikels en kastanjes die we in onze liedjes bezingen. We zoeken ze tijdens onze wandelingen en nemen ze zo mogelijk mee naar de Morgenster waar ze eventueel een plekje op de jaartafel krijgen. En in de winter kijken we naar de sneeuwvlokken, ijs wat op de waterplas ligt en we zingen over de knolletjes diep in de aarde.

Voorbeeld:

- Brood kopen we in de winkel. Maar wat een wonder is het als we zelf meel , gist , water en zout samenvoegen. Het deeg kneden , laten rijzen en bakken en dan uiteindelijk ons zelfgebakken brood kunnen eten.
- Als knutselactiviteit vinden meestal plaats in het kader van een jaarfeest.. Als we activiteiten aanbieden zoals papiertjes opplakken of schilderen doen we dit vanuit de intentie om het kind de gelegenheid te bieden zich de handelingen en het plezier daarbij eigen te maken. Als er al een eindproduct ontstaat, dan ontstaat dit uit het kind zelf.

Het spel materiaal

5.1 Het spel materiaal en de emotionele veiligheid

Het speelgoed is eenvoudig van vorm. Een pop heeft soms geen ogen en geen mond en bij andere poppen zijn deze summier aangegeven. Daardoor kan een pop alle stemmingen hebben. Het kind kan zich verplaatsen in de pop doordat de pop zonder gelaatsuitdrukking ruimte geeft voor het met fantasie invullen van de emotie die het kind heeft.

5.2 Het spel materiaal en de persoonlijke competenties

Het speelgoed in de peutergroep is eenvoudig van vorm en van natuurlijk materiaal. Onder natuurlijk materialen verstaan we katoen, zijde, wol, linnen, fluweel, hout, emaille.

Bovendien ook zand, water, schelpen, kastanjes, stenen, dennenappels.

Alle natuurlijke materialen hebben een eigen kwaliteit, een eigen kleur, vorm en

temperatuur. Het is goed voor kleine kinderen om deze kwaliteiten spelenderwijs te leren kennen.

Een auto heeft meestal geen deuren en geen lampen e.d. Is nog niet zo gevormd dat alles erop en eraan zit. Het doet een appel aan de fantasie van het kind om deze te kunnen zien, om ze er zelf bij te fantaseren.

Een houten kistje kan een boot zijn, of een bed, of een huis, of een (verhuis) auto. Je kan er ook opklimmen en vanaf springen. Met twee kistjes en een plank zijn de mogelijkheden nog groter.

Wanneer een peuter in vrijheid speelt, dan kan hij ontdekken, ervaren, uitproberen, herhalen, nabootsen, fantaseren.

Er is volop beweging in zijn spel. Er wordt geklommen, gesprongen, gegleden, gesjouwd, gebouwd. Er wordt gekookt, gedeeld.

Kortom de kinderen kunnen volop bezig zijn met de ontwikkeling van zijn persoonlijke competenties, hun de brede persoonskenmerken zoals veerkracht, zelfstandigheid en zelfvertrouwen, flexibiliteit, creativiteit, aanpassingsvermogen en worden hierin ondersteund en gestimuleerd door de leidsters.

5.3 Het spelmateriaal en de sociale competenties

Het aanwezige speelmateriaal, zet kinderen aan om met elkaar te communiceren en naar elkaar te kijken en van elkaar te leren. Kinderen hebben de mogelijkheid sociale kennis en vaardigheden zoals het zich kunnen verplaatsen in een ander, kunnen communiceren en samenwerken met elkaar, anderen kunnen helpen, conflicten kunnen voorkomen en oplossen, de ontwikkeling van sociaal verantwoordelijkheid, in hun spel uit te proberen. Onder het spel wordt door de leidster opgelet, begeleid, gestimuleerd, geobserveerd en gezongen.

5.4 Het spelmateriaal en de overdracht van normen en waarde

De speelhoek met een keukentje is een ideale plek om het eerste begin van normen en waarden eigen maken te oefenen in 'sociaal wenselijk gedrag'. Kinderen kunnen de tafel dekken en spelen ons herkenbare tafelmoment na.

6. Een dag op de Morgenster

Om een indruk te geven hoe het er bij ons aan toe gaat, volgt hier een beschrijving van een dag op de verschillende groepen.

6.1 Een dag op de Sterrengroep

De Sterregroep opent haar deur om 7.30 uur. Langzaam komen de kindjes binnen. Na het afscheid met papa en/of mama gaan ze lekker spelen. Om 8.45 gaan we naar de keuken om broodjes te bakken. Als alle kinderen van die dag gebracht zijn, ouders uitgezwaaid zijn en het broodjes bakken afgerond is, gaan we in een kring zitten. Baby's volgen ondertussen hun eigen ritme die ze van huis uit hebben meegekregen.

Daarna nodigen we de kinderen uit om mee te doen met meerdere liedjes of te luisteren naar verhaaltjes. En dan gaan we in de keuken fruit eten en sap drinken.

Na het fruit eten is er tijd om te plassen, luiers te verschonen, te spelen en naar buiten te gaan. Er is dan veel bedrijvigheid. Iemand speelt rustig op een plekje, anderen spelen met elkaar, weer een ander wordt geholpen met zijn jas en zijn schoenen, een kind zit op schoot en bekijkt een boekje, een baby krijgt de fles, een ander wordt verschoond.

Als het tijd wordt om naar binnen te gaan, ruimen we samen op en daarna zingen we "Wij gaan weer naar binnen, naar binnen allemaal, dan gaan we lekker eten, lekker eten allemaal".

Vervolgens gaan we voeten vegen, jassen en schoenen uitdoen, aan tafel, handen wassen en beginnen samen de broodmaaltijd. Ondertussen volgen de baby's natuurlijk nog steeds hun eigen ritme en soms zijn ze op schoot erbij als we zo samen in de keuken zijn.

Als we klaar zijn met de maaltijd is het tijd om te plassen en kinderen naar bed te brengen. Ook worden er kinderen opgehaald door hun ouders. En soms komen er kinderen bij die alleen de middag bij ons doorbrengen.

's Middags wordt de sfeer bepaald door de rust die in huis hangt door de slapende kinderen. Na ongeveer een uur worden ook de kindjes een voor een wakker. Ze worden aangekleed en krijgen ook een kopje thee met een koekje en gaan dan als er nog tijd is naar buiten.

Om half vier zijn de meeste kinderen weer wakker en eten we samen yoghurt in de keuken. Rond half vijf gaat de deur open en druppelen de ouders een voor een binnen om hun kinderen op te halen. In de zomer sluiten we vaak ook buiten af. Dan kunnen de kinderen nog even buiten uitwaaien en ontspannen spelen tot hun ouders komen. In de winter blijven we uiteraard binnen dan gaan we meestal nog even tekenen. Er wordt dan naar de groep gekeken wat die nodig heeft. Soms wordt er een glijbaan gemaakt of gaan we juist knus, dicht bij elkaar zitten en boekjes voorlezen.

Voor kinderen tot 1 jaar houden de leidsters een schriftje bij. Hierin schrijven ze een

verhaaltje over hoe het kind de dag heeft beleefd, wat het heeft gedaan, wat het gegeten en gedronken heeft en hoe het heeft geslapen. Voor de leidsters is het fijn als de ouder er ook in schrijft en vertelt hoe het thuis was, geslapen, gedronken en gegeten heeft. Na 1 jaar schrijven de leidsters alleen nog in de schriftjes indien er tijd of reden voor is.

En uiteindelijk zijn alle kinderen en leidsters van het kinderdagverblijf naar huis.....en zorgt de schoonmaakster ervoor dat we in een schone, frisse groepsruimte een nieuwe dag kunnen beginnen.

6.2 Een dag op de Zonnegroep

Om 7.30 uur start de groep. De kinderen die vroeg beginnen mogen de juffies helpen met brooddeeg maken en alles klaar zetten. Rond 8.00 gaan de kinderen aan tafel zitten met een spelletje of een puzzel. Nu komen de meeste kinderen binnen. Rond 8.30 gaan de kinderen broodjes kneden en vormgeven. Er heerst dan een rustige sfeer in de groep waarin de kinderen rustig kunnen aankomen.

Als de meest kinderen binnen zijn zo rond 9.00 uur gaan we in de kring. Soms zijn de ouders er ook nog. We open de dag altijd met een vast liedje over de zon die stralend omhoog rijst. Er worden liedjes en verhaaltjes verteld die met de seizoenen mee veranderen. Als laatste komt de kabouter iedereen goede morgen wensen.

Hierna is het vrij spel. Dit vrij spel duurt tot ongeveer 10.30. Tijdens het spel kan elk kind zijn eigen naar eigen behoefte zijn spel vorm geven. Soms help of ondersteun de leidsters dit door in te gaan op de behoefte. Bijvoorbeeld door een hutje te maken of juist een storm/spring baan. Tijdens het spel worden appeltjes geschild en verdeeld en is er evt. tijd om activiteit zoals knutselen en koekjes bakken ect te doen. Dit wordt aan de tafel aangeboden en kunnen kleine groepjes om de beurt aan deelnemen.

Om 10.30 ruimen we gezamenlijk op en verzamelen we in de kring. Dan wordt er even gekeken of alles netjes is opgeruimd. Als ze dan nog iets zien mogen ze dat nog snel even opruimen. In de kring is er kort tijd voor liedjes of een kringspelletje. Daarna gaan de

kinderen naar de wc en handenwassen. Ook worden de schoenen alvast aangetrokken. Dit is

altijd even een druk moment. Als iedereen klaar is verzamelen we ons weer in een kring om weer even tot rust te komen en voor seizoensgebonden interactieve verhaaltjes en liedjes.

Daarna gaan we aan tafel. In de zomer eten we buiten in de winter eten we binnen. We eten dan de broodjes op die we die ochtend zelf gebakken hebben. Als we klaar zijn, gaan we lekker buiten spelen. Het is dan ook tijd en komen de ouders een voor een de kinderen ophalen. Kinderen die een hele dag blijven gaan rond 12.30/12.45

terug naar binnen krijgen nog iets te eten en evt. een kort verhaaltje en worden daarna naar de verticale groep, de sterretjes gebracht. Daar stromen ze verder mee in hun dag programma.